

ČASOPIS S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO.

Štev. 3.

V Ljubljani, 1. marcija 1893.

Leto XXIII.

Oče otrokom.

(V spomin 19. dne meseca februarja 1893. l.)

troci! brezskrbna Vam sijejo leta,
Ne veste, kaj trud je in kaj je hudó.
Skrbí obsipávajo mene očeta
In z delavno jaz vas preživljam rokó.

Jaz orjem in sejem, kosim in pa režem
In vozim in nosim do mraka potán
Ter mislim: kaj jutri? ko v posteljo ležem;
Ko vstanem, pričinja nov truda se dan.

In mati ne da si počitka nikoli,
Vam peče in kuha, vam češe lasé,
Vas pere, uči vas, vam „Očenaš“ moli.
Otroci imejte hvaležno srce!

A ljubljena deca! o drugem **Očetu**
Nocój naj prelepe povem vam stvari;
O Onem, ki vlada v katoliškem svetu,
O materi Cerkvi, ki vse nas redi.

Trinajsti je v vrsti preslavnih Leonov,
On Sveti je **Oče**, on papež učén.
Udanih otrok mu dvesto milijonov!
O da nepokoren ne bil bi nobén!

Od vzhôda, zahôda, od sévera, juga
 Oziramo **Vanj** se, on sam nam je **Luč**.
 On hvali in graja, obeta in žuga,
 Pot kaže, ponuja nebeški nam ključ.

Za hrano skrbi nam, ki cerkev jo daje,
 Resnico in milost nam Mati deli,
 Da blagoslov božji izteka se v kraje,
 Kjer vse se spolnuje, kar **Leon** uči.

Otroci! vže petdeset let je minulo,
 Kar **Leon** škof pase, duš zvesti pastir;
 Zdaj vzkliknimo vneto, v nebó se bo čulo:
Bog živi Leona, Bog cerkvi daj mir!

F. Krek.

Petdesetletnica sv. Očeta, papeža Leona XIII.

v 19. dan meseca februarja 1893. l.

ej ónimi srečnimi, katerim je milost božja dala učkati veseli a zeló redki dogodek praznovati petdeseto leto svojega škofovskega posvečenja so tudi naš sv. Oče, papež Leon XIII. Bilo bi odveč, ako bi hotel opisavati vse óne slavnosti, ki so se vršile v 19. dan pretečenega meseca po vsem svetu, koder koli prebivajo pravoverni

kristjani, duhovni otroci pravemu nasledniku sv. Petra, vidnemu poglavarju svete Cerkve in namestniku Jezusa Kristusa. Imeli ste dovolj priložnosti, otroci ljubi, opazovati vsak v svojem kraju s kako ljubeznijo in gorečnostjo je bil navdan vsak pravi katoličan, da je ljubi Bog dal doživeti sv. Očetu in ž njim tudi nam to izvanredno veliko milost. V stoterih jezikih in polni navdušenja so prepevali ta dan vsi katoliški narodi po vsem svetu le jedno in prelepo ubrano pesen: Slava, večna slava Leonu!

Vem, da ste tudi vi, otroci ljubi, proslavljali ta veseli dan in se z vso ljubeznijo spominjali sv. Očeta vseh kristjanov, zatorej mi ni treba omenjati vsega tega, kar ste videli in slišali ob slavnosti škofovske petdesetletnice sv. Očeta, papeža Leona XIII, ker dobro vem, da vam vse to ostane v živem spominu ves čas vašega življenja.

Tu naj sledi le kratek životopis sv. Očeta, papeža Leona XIII., kakeršnega menda vže imate v rokah, ker vaši dobri duhovni pastirji so izvestno skrbeli, da vam so podarili primeren spominek na ta slavnostni dan.

Naš sveti Oče, papež Leon XIII., s priimkom: luč iz neba (lumen de coelo), imenovali so se poprej Joachim Pecci in so bili rojeni v Karpinetu na

Laškem dne 2. marcija 1810. l.; prvo sveto obhajilo so prejeli dné 21. junija 1821. l. V mašnika so bili posvečeni 31. dné meseca decembra 1837. l. Novo mašo so imeli 1. januarija 1838. l. in v škofa so bili posvečeni v 13. dan februarija meseca 1843. l. Za kardinala so bili izvoljeni 19. dné decembra 1853. l. in za papeža 20. dné meseca februarija 1878. l. ter slovesno kronani 3. dne marcija 1878. l.

Svojo zlato mašo so imeli 1. januarija meseca 1888. l.; a petdesetletnico svojega škofovskega vladanja so obhajali v 19. dan februarija meseca 1893. l.

Ótroci ljubi, kadar goduje vaš oče svoj god, rojstni ali kak drugi spomina vredni dan, zbirate se veselo okolo njega, da mu čestitate in želite še dolgo življenje, zdravje in srečo vže na tem svetu. Naš papež Leo XIII. pa so duhovni Oče vsem katoliškim kristjanom, zatorej se spodobuje, da tudi Njemu čestitate od vsega srca, da mu vse dobro želite in prosite Boga, da nam tako dobrega Očeta še mnogo let ohrani čvrstega in zdravega, da nam ga varuje in osrečuje na zemlji ter ga ne pripusti v roke njegovim sovražnikom.

Strijc Oblak.

I.

epo hišo je imel strije Oblak. Pa kaj hiša, vrt — ta je bil še le krasen, kakor ga ni bilo ne blizu ne daleč. Drevesa so stala v vrstah, kakor vojaki; gredice so bile posute s pisanimi cveticami, kakor bi jih pregrnil z lepimi preprogrami. Po stezah se je pa belil droben pesek.

Če vam povem, da je bil strije Oblak sam, popolnoma sam, in da je imel le staro dekle Maro, ki mu je gospodinjala, porečete izvestno: „Škoda, da ni imel nečakov in strijčnikov in pa svojih otrok! To bi se bili veselili ukusnega ovočja in pletli vence iz dehtečih cvetic!“

Ali motite se, če menite, da ni bilo veselega petja, vriskanja in mladega življenja v njegovem vrtu. V strije Oblakovem vrtu je bila vsa vaška mladina kakor domá. Komaj so čakali dečki, da je nekoliko odlezel sneg, vže so kar vreli k strijeu Oblaku, ki je navadno sedel pod staro jablano na pripravnih klopici. — Bil je vže precej priletan mož, ali jako prijazen. Posebno otroke je ljubil nad vse. Nosil je kratko, rujavo suktno in majheno črno čepico.

Na vrtu si ga težko dobil drugače opravljenega. Ker je bil jako dober, postrežljiv in prijazen, ljubila ga je vsa vas in zato so mu nadéli tudi naziv ‚strije.‘ Staro in mlado ga je poznalo le kot ‚strije-Oblaka.‘

„No, strije, kdaj začnemo kopati in čépití? Tako gorko je vže?“ Tako so nagovarjali in popraševali vaški dečki ‚strijea‘ sedečega konceem meseca sušca pod jablano.

„Jutri, če Bog da! Vzpomlad je letos zgodaj!“ — „Hej, juháj, jutri vže!“ Vsi so pozdravili z veseljem to zaželjeno novico. „Kaj pa prinesemo s sebój?“ popraševali so dalje. Tedáj jih pa strije vse zapored pregleda in narekuje:

„Ti, Franek, nabrusi si nožič in prav takó vidva, Peter in Janez. Učil vas bodem čépití. Vidva, Drejče in Jaka, prinesita lopati, drugi pa kar hočete: rovnice, grablje, motike — bodemo se vže razvrstili, da bode prav.“

„Vže dobro, vže dobro“, pritrjevali so vsi zajedno in veselja poskakujoč hiteli domov prosit stariše, da jim pripravijo za drugi dan potrebnega orodja. In radi so ustregli roditelji željam svojih otrok. Zakaj vedeli so, koliko koristnega se naučé pri strijeu Oblaku. Saj je bilo vže mnogo vrtov, ki so bili poprej zapuščeni, lepó zasajenih s sadonosnim drevjem in marsikdo se je hvaležno spominjal strijea Oblaka, ko je trgjal ukusno sadje ter je užival sam ali pa vozil v mesto na prodaj.

Drugi dan — bil je četrtek — zbralo se je okolo ‚strijea‘ lepo število ukazalnih dečkov. Vsak je prinesel s sebój: kar mu je bilo ukazano. Strije jih je hitro razporedil. Nekaj jih je kopalo gredice z rovniciami; Drejče in Jaka sta trosila in rahljala prst z lopatama; drugi so vozili s samokolniki plevel in suho cvetličje iz vrta na določen kraj, da tam strohni ter se napravi dobra, črna prst. Večji so zabijali kôle in privezovali ob nje mlada drevesca. Peter in Janez, pa še nekaj drugih se je zbralo pod jablano, kjer jim je ‚strije‘ kazal, kako je treba odrezati mladiko, da je dober cepič, kako se mora držati nožič, da posname lepo vrhnjo kožico ter odreže gladko stebelce divjakovo, katero se ima oplemeniti. Ko je poučil

te, dal jim je nekaj cepičev in divjakov ter potem šel pogledat k ostalim delavcem. Veselja se mu je smijalo lice, ko je videl, kako pridno delajo. Res, da je marsikomu rosil pot čelo. Ali, kaj če to! „Saj je zdravo, če se človek malo pretegne in izpoti. To utrdi mladega človeka, da vzraste kdaj v čvrstega korenjaka in mu ne škoduje vsaka sapica.“ Tako je govoril strije ter vsakega posebej pohvalil pa tudi pogrjal, se vé, če ni pridno delal.

Takó je hitro minul dan. Zvečer so šli vsi veseli domóv ter pripovedovali starišem, kaj so slišali in česa so se naučili. Peter in Janez sta pa prinesla s seboj na novo cepljenih drevesec ter jih vsadila na domač vrt. Malo skrbelo ju je, ko sta vgrebala drevesca, češ: „Bog zna, ali se bodo prijela, ali ne?“

II.

Ko so šli drugi dan vaški dečki iz šole, srečal jih je gospod župnik. Učenci so se vsuli okolo njega in mu poljubljali roko. Toda danes je bil čestitljiv starček nekam žalosten. Opazila je to mladina ter boječe zrla v obraz duhovnemu pastirju. Ta jih pa nagovori:

„Otročiči moji! žalostno novico vam povem. ‚Strije Oblak‘ je padel z jablane, ko je odžagoval suho vejo in ne bo nikdar več vstal. Podelil mu bodem sv. zakramente in ga izročil božji volji. Vi pa molite za svojega dobrotnika in pomnite: ‚Kogar Bog ljubi, tega tepe.‘“

Kot strela z jasnega je zadela ta novica nedolžno mladino. Glasno so zajokali ter se spustili v dir. Domá so ihteč pripovedovali o silni nesreči in nekateri se kar niso dali utolažiti. Tiščali so v Oblakovo hišo, da jih je uboga Mara, ki je

bila sama vsa zbegana, komaj zadrževala. Za nekaj dnij je bil pogreb strije-Oblakov. Stari ljudje pravijo, da niso videli z lepa takega. Vsa vas je šla za pogrebom in mnogo jih je prišlo še iz drugih vasij. Učenci so nesli krasne vence in krsta je bila kar pokrita s eveticami.

Ob grobu pa je gospod župnik govoril, da je Bog preveč ljubil strijca-Oblaka. Zato ga je poklical k sebi, da mu povrne, kar je vže storil dobrega.

In ta blagi dobrotnik še na smrtni postelji ni mogel pozabiti svojih ljubčkov. Zapustil je krasen vrt šolski mladini, da se v njem raduje in zajema naukov za bodoče življenje po pridnih učiteljih.

Še zdaj je ta vrt krasen in je obrodil vže obilega sadú ne le mej vaščani, nego tudi daleč na okoli. Pod óno jablano pa stoji lep križ; in kadar koli vaška mladina vrtari, vselej moli pred delom pod ónim križem: Oče naš . . . za pokojnega strijca Oblaka.

Fr. S. F.

Iz naše vasice.

(Piše Janko Barlé.)

XV. ¹⁾

Čudno je bilo to najino prijateljstvo. On je bil mož v najlepših moških letih, a jaz sem jedva toliko napredoval, da nisem več platna prodajal, in vender sva si bila prijatelja da nikoli tega. Če sem stekel h komu v vas, to sem bil izvestno pri njem, da-si je bila njegova hiša prav na konci vasi, in če je on šel mimo naše hiše, ustavil se je vselej in se nekoliko porazgovoril z mojimi in z menój.

Ej, bil je mož, Kolaričev Matijček, kaj bi tisto, ni se zamán pisal Skala, ker pri 'Kolaričevih' to je bil le prišvrk (domače hišno imé). Raščen je bil, le kadar je hodil, držal se je nekako naprej, čvrsto je korakal in zeló mahal z rokama. Lice mu je bilo bolj okroglo, oči majhene, in obrit je bil, le tam pri ušesih je pustil male zalísee, kakeršne je nosil moj stari oče in kakeršne sem si pustil tudi jaz iz spoštovanja do teh dveh veljakov. Bog moj, kako hití čas! Koliko let je odkar sva prijateljevala s Kolaričevim Matijčkom, a zdaj vže zalísee nosim. Nù, njemu so se prav podali, posebno če omenim še onega velikega zlatega murčka, katerega je nosil v desnem ušesu. Vender to še ni popolna slika Matijčkova, njega si nisem mogel drugače misliti nego z bičem v roci — a to se pravi, da je bil Kolaričev Matijček voznik. Morda me je ravno ta njegova lastnost takó čvrsto privezala na njega. Héj héj, on je imel konje in to ni kar si bodi v naši vasici. Pri gospodu župniku so jih imeli in pri Kolaričevih, drugod bi jih bil pa redko našel. Nù, kónji od gospoda župnika me niso nič kaj mikali, ker óni črni je kar podkovo pokazal, če si mu prišel blizu, rjavec pa zobé. Zato so pa bili Kolaričevi bolj pohlevni, ker je Kolarič vedno le take si izbral, ki tudi največjemu plašljivcu niso bili

¹⁾ Glej „Vrtec“ 1892. I. stran 158.

nevarni. Menjaval jih je sicer po večkrat, a to tako, da če sta bila prejšnja slepa na desno oko, bila sta nova na levo, a večkrat se je tudi pripetilo, da je dobil kako povsem slepo kljuse. Tudi v hrbitiških ni bilo mnogo izpremembe, in to je bilo tudi dobro, ker se je pohlevna žival le počasi premikala in ji niso več letale po glavi mladostne muhe in norosti. Ali kam sem vže zašel! Vidite da ne smem jaz ničesar govoriti o konjih, ker takój predaleč zaidem.

Kolaričev Matijček je bil toráj voznik v pravem pomenu besede, a lepo kmetijo mu je oskrbovala njegova pridna žena. Ej, saj so bili pa takrat še vse drugačni časi, ker še ni bilo toliko železnic, posebno óne ne iz Karlovca v Reko. Ne samó po ves božji dan, nego tudi po noči so ropotali vozovi in pokali biči po lepi Karlovški cesti, po kateri se je takrat vozilo kakor po mizi. V Gradcu pa je takrat lepa in velika tovarna lila železo, kôtle, krogle in druge take stvari, katerih je naš Matijček zvozil voz za vozom — kdo bi jih vse preštel — doli v Karlovec.

Večkrat me je vzel Matijček nekoliko časa na voz, tudi z njegovim Janezom sva včasih podila konje na Kolpo. Imel je navadno po tri konje, dva bolj za pezo, a jednega za voziček, nu tudi po štiri je vže imel, in takrat je bilo Janezu, meni in drugim takim poniglavcem obilo zabave. Oni za voziček je bil malo bolje rejen, videl je tudi na obé oči, vender ni bil nič posebnega. Ali nekoč me je pa Matijček zeló iznenadil. Pripeljal je s seboj iz Karlovca malega turškega rjavca, lepo živalico, da bi se kar igral z njo. Zaprežen je bil v lep voziček, na obéh straneh glave sta mu visela rdeče in modro pisana cofká, in dirjal je, da se je kar kadilo.

— Tako le živalico bi hotel imeti — dejal je moj oče, a meni je pri teh besedah kar srce poskočilo od veselja.

— Kupite oče rjavca, kupite. —

— Se vé, da mi je potlej še hlapca najemati — dejal je oče.

— Nič ga ni treba, bodem ga vže jaz čedil — rečem jaz.

Oče me je sicer zapodil, češ, da je treba še mene čediti, pri Martinku Kolarju je pa vender naročil majhen voziček. O jejmina, to sem se veselil konjička, slikal si v duhu, kakó bodem vozaril, razgovarjal se po cele ure z Matijčkom in mu pripovedoval da dobimo konjička na dom. Res, voziček je bil dovršen, le sušil se je še na skednju, ali rjavčka le še nismo dobili. Oče je zvedel, da je nadušljiv, pa ga ni hotel kupiti, a Matijček ga je prodal drugam. Dokler bi se našel kak drug tak konjiček, izgubil je moj oče veselje in nekega dne je voziček lepo prodal, in jaz, če sem hotel videti konja, moral sem iti zopet k Matijčku. Če nismo mogli drugega, seli smo otroci vsi skupaj na lepo spleten voziček pri Matijčku, upili in pokali z bičem baš takó, kakor da bi bili upreženi konji in bi se res kam peljali. Matijček nas je od strani gledal in se smijal, tudi mi smo se smijali od veselja, saj veste — otroci so otroci.

To veselo življenje je trajalo več let, do takrat, ko sta mi roditelja rekla, da moram v Novo Mesto v šolo. Kdo bi me vozil, če ne Kolaričev Matijček? Nisem sicer po domu preveč tožil, ker še nisem dobro vedel, kaj je dom, vender težko mi je pa vender le bilo, ko sem pri slovesu segel Matijčku v roko in — ostal sam v mestu.

— Pa zdravi ostanite Matijček! — dejal mu sem. Vender počitnice so hitro prišle in jaz sem se zopet vračal v našo vasico. Prvi, katerega sem obiskal, bil je

Kolaričev Matijček. Pregledala sva konje, moral mi je vse povedati kaj se je z lanskimi zgodilo, za koliko jih je prodal, komú i. t. d. In ko se je prvič vozil kam v obližje, šel sem z njim. Takó je bilo več let in odrastel sem vže toliko, da nisem več jahal o počitnicah na vodo Matijčkove konje, ali k njemu sem prihajal vender le še prav pogosto in pogovarjala sva se kakor dva odrasla človeka. Spominjam se še dobro, kako mi je v Novem Mestu gospodinja rekla, da naj grem v to in to gostilno, da me pričakuje ondú nek znanec. Oj kako veselo sem šel, da-si nisem vedel, kdo je. Da-si je Novo Mesto blizu, vender Belokranjci le bolj redko dohajajo preko Gorjancev, raje gredó v Karlovec, zato me je le redko kdaj kdo obiskal. Pridem k Štemburju — kdo me čaka? Kolaričev Matijček. Bilo mi je, kakor da mi je prišel oče, ko mi je segel prijazno v roko. Lice mu je bilo še bolj okroglo, oči so se mu svetile, a oni murček v ušesu, kakor da bi se mu majal od samega veselja.

— Kako je?

— Dobro! odrežem se jaz.

— Pojdi z máno! Imam dobre konje! —

Joj, kako rad, kako rad bi bil šel ž njim, ali moral sem ostati. Porazgovorila sva se pa vender o marsičem, in dobro vem, da je poklical lepo pečeno klobaso krvavico. Dišala je nama. A mislil pač nisem takrat, da ga vidim zadnjič v svojem življenji.

O počitnicah sem prišel domóv. Prvo vprašanje mi je bilo po Matijčku.

— Hudo je — pravi mati — pred štirinajstimi dnevi so ga pripeljali iz Gradca nezavednega. Kap ga je zadela in od tedaj se je le malo kdaj zavedel. Ne bode ostal! —

— Siromak, siromak — vzdihoval sem jaz in večkrat vprašal po njem; k njemu pa vender nisem šel, ker mi je bilo preveč hudo pri srci, da bi ga videl.

Ni mu bilo nobene pomoči. Vlekel se je še kakih deset dnij in po njem je bilo. Ljudje so ga hodili kropit, jaz sem pa ostal doma in žaloval po njem. Pri sprevodu vem, da sem si brisal debele solze, kakeršnih nisem točil dolgo ne niti poprej niti pozneje.

Leseni konj.

Zakaj ne ješ, konjiček moj,
Hlebá pšeničnega?
Saj jé ga rad še psíček moj,
Celó ovsénega.

Zakaj ne dvigaš v zrak glavé
Kot brateev čili vran,
Kedàr čez polja, log, vodé
Hití mu osedlan?

Zakaj ne dvigaš zadnjih nog,
Kedàr ti kaj ni prav?
O kaj ti je konjiček vbog,
Bolán si, nisi zdrav?

Zakaj? — ker v tebi ni krvi,
Na tebi ní mesá,
Življenja v tvojih udih ní
Sirotek iz lesá.

Rakulski.

Pred pasjo hišo.

Na vrtu kdo ne bil bi rad,
Na vrtu sije vže vzpomlad,
Okó nam gleda bujno cvétje,
Uhó posluša ptičič pétje.

Pred pasjo hišo sestri dve
Podobe gledati lepé,
Na strehi si podpira glávo
Ter nanji Janko zrè sanjávo.

Rujan in Murče prišla v vas
Pozdravljata vse tri na glas ;
O srečna dôba ti mladósti
Ki ne poznaš skrbij, bridkósti !

Fr. Krek.

Bolna mati.

(Božična deklamacija.)

Božični večer, oj ti sveti večer, —
Najljubši večer si nam v letu;
Najlepši, najslajši brez vsákih primér
Po vsem si katoliškem svetu!

Se zemlja raduje, raduje nebó
Nad srečo, ki dóšla stvarém je,
Se ángeljsko petje odméva ljubó
Nad srečo, ki dana ljudém je.

Veselo je vse in raduje se vse,
Kar diha, nocoj se raduje; —
A jedno srcé — oj revno srcé
V neznósní britkósti tuguje:

Deklíci ubožni je mati zeló
Preljuba ji bolna je mati,
Topí se v bolésti srcé ji takó,
Da ni ji pod streho prestati.

Íz sóbice bórne, kjer mati leží,
Deklétee na prosto ven zéne,
Na prosto, kjer burja neznansko bučí
In kápajo kaplje snežene.

Se bliža polnóč vže — in zvona se glas
Razléga v polnočni temíni,
Da maši polnočni se bliža vže čas,
Naznanja po vaški planíni

In vérníkov tólpe gor v cerkev hité
Spomin tu obhájat prí maši;
To nóč da rodíl se Zvelíčar nam je,
Rodíl da se k spravi je naši.

Se k cérkvici tudi odpravi na pot
Deklétee v viharni tej nóči;
A žalostna pot je, otožen ji hod:
S solzámi ga déklica moči.

Kar diha — v tej nóči raduje se vsé,
Kar gréde, živí — se raduje;
A jedno srcé, deklíce srcé
V neznanski bolésti tuguje.

Ko zmrzla in trudna do cerkve dospé,
Kjer vérníkov peva množíca,
Za mátere zdravje prísrečne prošnje
K nebésom pošilja deklíca:

„Oj Jezus premili, na bóрно deklé
Ozrí se nocoj na tem mésti,
Glej, vse se raduje, a moje srcé
Zalivajo britke bolésti!

Glej, mati preljuba domá mi leží,
Oh, dvojna jo táre nadlôga:
V bolezní in vbóštvu neznosno trpi
Na póstelji revní uboga!

Sirota ubožna kam idem jaz náj,
Predraga umré če mi mati?
Od praga do praga, oh, kruha tedáj
Mi bode sirotí iskati!

Saj nimam očeta, ne bratov, sestrá, —
Kedáj so jih vže pokopáli! —
Je sáma, glej, mati mi bolna domá, —
Sve samí na svetu ostáli.

Usmili se tórej, usmili se je,
Se mene in mátere usmíli;
Glej, dékle nedolžno pred tabo klečé
Te prosí, čuj, Jezus premili!

Če mati sirotna ozdravi mi spet
Izpólnene vse so mi želje;
Daj óno, ki vživa ga danes ves svet,
Še mójemu sreú veselje!“

Takó je deklétee v potoku solzá
Za matere zdravje prosílo;
Nje glas je prodril oblake nebá:
Nebó ji je prošnjo spolnílo.

dr. H. Z.

Naša peč.

Peč je po zimi potrebna reč.
(Prigovor.)

Sedaj na zimo se me spomni; kajpada, poprej pa se je zmenil záme kakor za lanski sneg.“ Takó in še huje bi me oštevala naša peč, ko bi znala govoriti. Nù, jaz se še kaj drugega nisem bal in bi se tudi peči nè, če bi ji bil prav ljubi Bog ustvaril jezik — a čemú strah, saj je mrtva stvar! Toda danes bi me brez dvoma pogrela takó dobrodejno, kakor me je včasih, ko ji je mati vrgla mogočen štor za málieo, samó da bi vedela, kako sem ji hvaležen za nje gorko ljubezen ali ljubeznivo gorkoto iz nekdanjih dnij in da jo nameravam tukaj očitno pohvaliti.

Jaz in naša peč sva prišla malo ne isti čas pod našo streho. Samó toliko sem jo prehitel, da še pomnim, kako so jo postavljali. Dobro še vem — jeseni je bilo — prav zaspan sem vstal in se nekaj kisal pri zajútreku.

„Kar tiho bodi in smijaj se, drugače te vzdiam v peč,“ zapretil mi je zidar, ki je sestavljal iz posamičnih delov velikansko peč. Res, da sem imel peč rad, saj sem to pokazal takój prihodnjo zimo, ko sem se je skoro vedno tiščal, vender tako zeló mi pa vender ni bila ljuba, da bi se bil dal vzditati vánjo. Raje sem utihnil in gledal, kaka bode.

„Nù kakšna?“ vpraša me morda kak radovednež. Le počasi! Vse razložim, a ne vsega najedenkrat, zakaj kakor sem vže rekel, naša peč je velika. Pa saj si vsak lahko sam misli, da ni majhna, če mu povem, koliko prostora potrebuje. Pičlo četrtno sóbe zavzema — pa se nisem čisto nič zlagal! Ej, ljubi moji, to je peč, da je kaj! Po deset hlebov speče mati najedenkrat v nji, pa kakšnih! In sedaj sodite, če ni res prostorna! Tam v kotu sobe kraljuje, na obeh straneh pa, to je tam, kjer ni zidú, stojita ob nji klopi. Takó visoko, kakor sta ti dve klopi, sega njen podstav. Brž nad klopéma pa se pričinja prvo nadstropje. Dà, dà, ni tako brez nič! Naša peč ima dve nadstropji: spodnje močnejše in zgornje nekoliko ožje. Barva ji je zelena, a ne navadna zelena, ampak tako svetla, da vam ne morem povedati. Kadar se po zimi vprè solnce vánjo — nù, kar je res, pa je res — kar vsa se blišči. Potem pa tiste cvetice, ki so narejene na nji, in drugi okraski! Še danes ne vem, kaj pomenjajo, toda nisem pozabil, kako sem potezal po desetkrat in še večkrat z mrzlim prstkom po tistih skrivnostnih črtah in znamenjih. A ne samó velika in lepa je naša peč, ampak tudi močna. In kako ne bi bila? Zvezana je namreč s tremi železnimi vezmi: spodaj, ob sredi in na vrhu. Pa sem se tudi vže sam prepričal, da je trdna. „Ne skakajte takó tam za pečjó, še poderete jo,“ svarila nas je često mati, ko smo se otroci prerivali za njo in po nji — vidite, pa je nismo podrli. Če bi bila slaba, davno bi se bila vže zgrudila pod toliko težo!

Še neko prednost, s katero se ne more ponašati vsaka peč, ima naša — prostoren zapeček. Drugo njeno nadstropje se namreč ne dotika zidú, kakor prvo, ampak med njim in steno je na obeh straneh kota za kake štiri žlice dolgosti praznega prostora, kateri se imenuje zapeček. Tu je narejen v peči tudi nekak predálček, v katerem je navadno kaj dobrega, če drugega ne pa vsaj na pol pečeno

jabolko, ali suhi orehi ali kaj podobnega, kar se lahko ugrizne. Izpod stropa pa visi lesena ograja okrog peči, kamor obešajo obleko, še raje pa repine olupke, katere o veliki noči razsekajo za znano jed „alelujo.“

Približno taka je naša peč. Nù, še to bi se dalo omeniti, da ni okrogla, marveč štirivoglata. Vender ogli niso ostri, ampak zeló tîpi. Skoro gotovo je lončar vedel, da se bodo večkrat sukale okolo nje mlade glavice, katerim brž škoduje, če zadenejo ob oster rob. Drugega pa res ne vem povedati o nji, — k večjemu če bi še to opomnil, da morajo v nji vselej dobro zakuriti, drugače ni gorka: a taka je menda tudi vaša, zato lahko izpustim v popisu to njeno lastnost.

Sedaj pa vem, da je vže marsikdo hud náme; češ, to si zmrznenec, ker toliko besediš o peči; mene pa nič ne zebe, za peč se prav nič ne menim. Kaj bi se vedno grèl? Drsati se, kepati se, sneženega moža delati, to je veselje!

Jaz sam bi peč le slabo branil, ali pa nič, ker predobro vem, da ni takih zabáv po letu. Toda národní pesnik, ki hvali zimo in je izvestno modrejši, nego li midva, pôje tako-le:

„Zima mi je tudi všeč:
Rad 'mam toplo peč
In za 'n dolg večer
Prav obilo sveč.
Se pa brž naspim,
Vstanem, v sneg zletím,
Včasih pa na led zdrčím.“

Ali ste čuli? Najpoprej imenuje peč, potem še le druge prijetnosti, torej se mi ni treba čisto nič sramovati, če sem se včasih tako rad smukal okolo peči. Ej, to so vam bili časi! Zunaj je vse škripalo pod nogami, po oknih pa so cvetele ledene cvetice, da še na cesto nisem videl. Take dni sem zlezal vrh peči — na tème, sedel po turško, ker sem bil prav pod stropom, in gledal mogočno s tega vzvišenega prostora po hiši. V peči se je čulo ropotanje, mati je namreč metala nova polena na ogenj, okna so se jela tajati pri vrhu — in kmalu mi je bilo na temenu prevroče, zato sem se nekoliko ponižal in se umaknil na zapeček, kjer je bilo hladneje. Tu sta bila tudi brat Tomažek in sestra Ivanka, ker nista smela na tème. Meni so namreč vže zaupali, da ne bodem telebil raz peč, njima pa je bilo prepovedano hoditi tjakaj. Kadar smo bili pa vsi trije skupaj, ni bilo nikoli mirú. Na zidu, kjer se prihaja s tal na zapeček, visi ura. Oj, kolikokrat smo ji zmedli vrvíce z uteži in jo ustavili! Če smo se pa izogibali ure, zgodilo se je drugje kaj nerodnega: sedaj so se zmuznili olupki z ograje, sedaj smo stresli koruzo. Poleg tega pa tudi nikoli ni bilo dolgo brez joka. In naj je jokal kdor koli, oče nas ni kaznoval drugače kot: „Ivan, knjigo v roke in uči se čitati; vidva pa v kot in — poslušajta!“ V takih slučajih smo bili brž tiho, da bi slišal miško teči. A kmalu smo vnovič oživel in jeli razgrajati. Toda očetovo vprašanje: „Kaj sem pa rekel?“ pomirilo nas je zopet.

Več kakor dvakrat ni oče nikoli veleval. To sem dobro vedel in poiskal abecednik, ki je bil prav tako rad za pečjo, kakor jaz. Takrat še nisem hodil v šolo, vender sem poznal vže precej črk. Oče mi je namreč povedal, kako se pravi kateri. In tako dobro mi je vse razložil, da do sedaj nisem pozabil čitati in se še vedno spominjam tistega prvega nauka.

„Le poglej,“ taka je bila moja šola za pečjó, „tisti okrogli črki, ki je taka kakor kolo, pravi se ‚o.‘ Ona zraven, ki ima odprta usta, kakor da jé, zove se ‚e.‘ Tako sem poznal kmalu vse črke. In če sem kateri pozabil imé, poprašal sem očeta, ki je šival za mizo — bil je krojač — kako se imenuje taka, ki ima dva stebra spodaj in je zgoraj zvezana. Brž sem zvedel in čital dalje. Pa to še ni vse! Celó nemščéine sem se učil vže za pečjó.

Ko mi slovensko čitanje ni delalo posebnih preglavic, izpregovori nekoč oče in reče: „Ivan, če te je volja, pa te naučim nemščéine.“

„Saj je še sami ne znate,“ odgovorim neverojetno.

„Kdo pravi, da nè?“

„No, pa me učite!“

„Dobro. Kar za menoj ponavljaj besede, pa bodeš brž znal. Torej: nemško, nemško — reci tako!“

„To vže razumem, čeprav je nemško,“ mislim si ter govorim za očetom: „nemško, nemško“ —

Oče mi narekuje dalje: „Znam, znam.“

Jaz ponovim ravno takó: „Znam, znam.“

„I, če znaš, čemu bi te potem učil,“ dejal je oče in se mi smijal.

Kaj nè, da sem imel bistro glavico, ker so mi tako naglo ubili nemščéino vánjo!

Nekoč smo bili otroci sami v hiši za pečjó. Uboga peč! kar tresla se je, tako reč smo počeli. Na tême smo namreč položili desko, na nji pa tolkli orehe s kladivom. Potem smo privezali desko na vrstico, napeljali jo čez ograjo in spuščali na tla, da se je zadevala ob peč. Kaj smo mislili, da bode kdo kaj izvedel! A komaj je vzela mati iz peči topljeno mleko, vže smo bili izdani. Smetana na mleku je bila vsa nasmetena s sajami. In ko je bilo zakurjeno, jelo se je kaditi po vsi sobi . . . Dalje pa ne povem, kaj se je vse godilo takrat; le toliko omenim, da brez solz ni bilo in da sem moral jaz z ilovico sam zamazati vse razpoke in špranje na peči. Ker sem pa premalo pazil in peč močno onečedil, snažil sem jo tudi še dobre pol ure. Mari bi bil mîrnejši! Pa sem mislil, da zvečer ne zaspim, če se ne naskačem do sitega.

No, tako je bilo samó takrat, kadar smo bili poredni. A naša peč bi nas tudi lahko pohvalila, da smo bili pridni. Ob nedeljah je namreč oče včasih zapalil pipo, sedel na kraj zapečka, da nihče izmeje nas ni padel na tla in čital kaj iz zgodb sv. pisma. Tačas pa smo kar poslušali in poslušali, vzlasti pripoved o egiptovskem Jožefu. — Ali pa da ste nas čuli zvečer, ko sem snel molek in začel moliti rožni venec! Vender preveč se ne smem ponašati, sicer se brž oglasi kdo, češ, tega pa ne pové, kolikokrat je zadremal mej molitevjo ves drobiž za pečjo . . . Takó se nam je pripetilo večkrat, pomislili pa nismo, koliko pridnejših otrok zmrzuje prav taisti trenotek . . . Predobro se nam je godilo razvajencem! Še celó tisto malo časa, kar smo morali repo sekati za živino, tožili smo, da nas zebe, čeprav smo bili v zakurjeni sobi. Nù, oče je dobro vedel, da le neradi delamo, zato je rekel najnadležnejšemu izmed nas: „Le zmrzni, sitnež! grob ti naredimo za pečjó, potem ti bode menda ustrezéno.“ — Dà, kadar ni bilo treba, tiščali smo za peč; a tisti dan, ko so zaklali pri nas prašiča, ne bi nas bila udržala nobena stvar tam gori. Prevroče, prezaduhlo in Bog si ga védi, kaj nam je še vse bilo . . .

Kaj nè, sedaj veste, kako je bilo pri nas za pečjó? Dobro, dobro. Lepo je bilo, še danes se mi toži po tistih časih — prav res!

Oj peč, ljuba naša peč! Osladila si mi marsikatero urico in mi jo še sedaj sladiš v prijetnih spominih. Dolgo se sicer vže nisem grel ob tebi, ker sem ostavil ljubi dom, in tudi dobro vem, da mi boše malokrat še gorko ob domači peči. A to me ne žali preveč. Zakaj prijétneje kakor zakurjena peč ogreva človeka ljubezen do doma; ta je popólnejša, stanovítnejša. Spomin náte, čestitljiva peč v kotu očetove hiše, pa mi podžiga vedno z novim plamenom to ljubezen domovinsko.

Kajtimar.

Ubožni plemenitnik.

Nadškof D' Avian v Bordeauxu na Francoskem ni pustil nikoli kakega siromaka brez pomoči od sebe, vsakemu je pomagal, če je le mogel. Ta njegova radodarnost ga je privedla tako daleč, da mu ni drugega preostalo, kakor še nekaj raztrganih srajce. Njegov sluga to videč in boječ se za svojega gospodarja, stopi nekega dne k nadškofu v sobo ter mu z ganljivim glasom reče: „Premilostivi gospod! poznam plemenitnika, ki je tako ubožen, da niti poštene srajce nima.“ — „Ali res?“ vpraša ga nadškof, „ako je res tako, pojdi in kupi mu nekoliko novih.“ — Sluga naglo otide, da zvrši, kar mu je nadškof ukazal, ter prinese dvanajst lepih novih srajce. —

„Dobro,“ reče nadškof, zdaj pojdi in daj jih ónemu ubožnemu plemenitniku, o katerem si mi pripovedoval.“ — „Premilostivi gospod nadškof“, odvrne mu sluga, „ta ubožni plemenitnik ni nihče drugi kakor Vi.“ — Nadškof D' Avian obdrži srajce, a ne dolgo, ker vže čez nekaj dnij jih dobi neki prosjak.

Pač redki so danes taki dobrotniki.

Gruber.

Vzpomlad.

Rišla je vesela vzpomlád. Solnce gorkeje sije in drevesa zelené. Kamor koli pogledam, povsod vidim vse polno pisanih cvetic. Vesele ptičice pojó in si zidajo gnezdeca. Kmetič orje, seje in braná.

V tem prijetnem letnem času se otroci radi igramo zunaj v senci košatih dreves ali pa po cvetočih travnikih. Ne potrebujemo več rokavice niti debelega kožuha, kakor ga smo nosili po zimi. Ljubo zlato solnčeece nas ogreva s svojimi gorkimi žarki. Oj, kako lepa in prijetna je vzpomlád! Pač moramo biti hvaležni dobremu Očetu v nebesih, ki nam je toliko veselja napravil.

(„Po Kellner-ji“ prel. Iv. T.)

Listje in cvetje.

Umrl je v 22. dan pretečenega meseca občespoštovani gospod **Blaž Hrovath**, e. k. šolski svétnik in vodja e. k. moškega in ženskega učiteljišča v Ljubljani. Bil je blagi pokojnik dobra duša, velik prijatelj učečej se mladini in gg. učiteljem. Bodi mu blag spomin ohranjen pri vseh, ki so ga poznali.

Dne 2. februarja pa je umrl v Idriji gosp. **Jarnej Pirc**, velik prijatelj našemu listu in prav marljiv reševalec „Vrtčevih“ nalog. V soboto dné 25. februarja pa smo pokopali blagorodno gospo **Julijo Materno, roj. Eger**, hišno posestnico, v katere hiši se tiska naš list „Vrtec.“ Bodi vsem tem večni mir in pokoj in blag spomin ohranjen tudi v našem listu.

Kako štejejo hrvatski otroci.

(Zapisal v Garešnici J. Barlé.)

I.

Jedno kolo, dvo kolo,
Tro kolo, čevrgalo
Pégalo, šégalo
Šálijan, dálijan
Divi roge, déčmanu.

II.

Cíncule bíncule
Pámpule lámpule,
Pagáti nalagáti,
Smókvar, lókvar kapetan
Turi nogu unutar.

III.

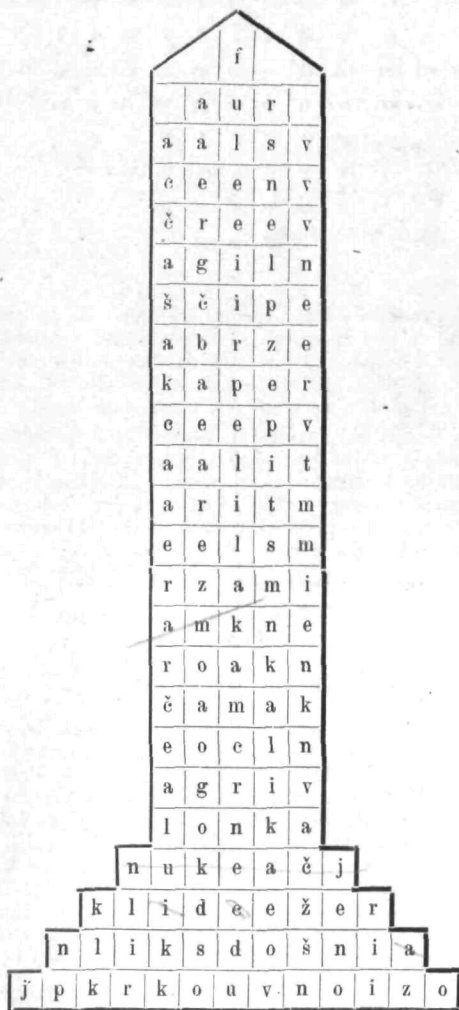
Peni, peni peničica
I 'vakova zdjeličica.
Natikaj, naviraj,

Komu red konjke past' ?
Momu bratcu Radovancu
Šic, mic, šagljac maglac
Ajd u drač!

Obelisk.

(Priobčil Ff. Stauffer.)

Preložite črke v posamičnih obeliskovih vrstah takó, da dobite v prvi vrsti soglasnik, v vseh drugih vrstah pa po jedno besedo. — Črke v srednji naopični vrsti, ako je čitate od zgoraj nizdolu, povedó imé in priimek odličnega slovenskega učenjaka. — V zadnjih štirih vrstah pa preložite črke v vsaki vrsti takó, da dobite njegov stan in značaj, s katerim se je odlikoval, do zadnjega trenutka svojega življenja.

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnjem listu.)

Demant.

(Priobčila uč. Fr. Z. in S. pl. O.)

```

a
a a a
a a a a a
a b b b b c e
d d d d d e e e e
e e h h i i i j k l l
m m m m n n n n n o o
o o o o o o o o o o o
p r r r r r r r r r
r r s s t u u
u v v z z
z z z
z
    
```

Preložite v tem demantu črke takó, da bode te čitali v prvi in zadnji vrsti soglasnik, v ostalih devetih vrstah pa devet besed od leve proti desni; sedma, rekši srednja beseda naj se čita tudi od zgoraj nizdolu po sredi črk posamičnih besed.

Besede naj značijo: 1. soglasnik; 2. povodno žival; 3. moško ime; 4. Jakobovega sinú; 5. dva latinska klasika; 6. kraj svetá; 7. Babilonskega kralja; 8. severu najbližje morje; 9. postajo južne železnice; 10. prebivalca južne Afrike; 11. roko-delca; 12. iglato drevó; 13. soglasnik.

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnjem listu.)

Nove knjige in listi.

* Venček pravljic in pripovedek. Slovenski mladini spisal Josip Freuensfeld. Celje, 1892. 8.º 87 strani. — Pravi lična knjižica obsegajoča dvanajst pripovedek v lepem in gladkem jeziku. Priporočamo jo za šolarske knjižnice in berilaželjno mladino sploh. Cena 35 kr. —č.

* Popotnikov koledar za slovenske učitelje. 1893. Sestavil in založil Michael J. Nerat, nadučitelj in urednik „Popotnikov“ v Mariboru. — Cena vezanemu 1 glđ. 25 kr. —č.

Rešitev in imena rešilcev rebusa v 2. „Vrtčevem“ listu:

Nedolžnost bolj diči človeško srce, kot krona in biseri carske glave.

Prav so ga rešili: Gg. Jak. Inglič, naduč. v Idriji; Mat. Rant, naduč. na Dobrovi; Ant. Pokrekar, naduč., Ant. Lesjak, učitelj, Martin Spindler in Rud. Kociper, dijaka v Ptui; Ivan Rodič, učitelj v Št. Jurji pod Kumom; Vodstvo šole na Bukovem (Prim.); Peter Kresnik, poduč. v Žetalih (Štir.); Matej Vurnik, org. v Mekinah; Josip Kumar in Val. Pogačnik v Idriji; K. Pire v Ljubljani; France Peternel, mladenič v Novakih (Gor.); Drag. Koderman na Frankolovem (Štir.); Josip Janša, dij. v Ljubljani; Rud. Šega, dijak v Rudolfovem; Milan in Vladimir Pertot, dijaka v Trstu; Ivo, Francè, Polde, Matija, Tone in Jakob, Alojzije-viščniki in Ljubljani; Alojzij Poljanec, uč. v Ljubljani; Rajko Mlejnik, uč. v Rudolfovem; Tonček Šlamberger, učenec v Ljutomeru; Val. Gril in Ant. Glušič, učenca v Št. Ilji pod Gradičem (Štir.); Karl in Rihard Pestevšek, Fr. Pečovnik, Fr. Pišek, Fr. Skodič, učenci v Slivnici pri Mariboru. — Franja Vohine v Kresnicah; Ivana Rus v Ribnici; Albina in Tomazina Treven v Idriji; Ivana Šket v Dramljah (Štir.); Apolonija Fatur in Gabrijela Poljanec in Ljubljani; Marija in Leopoldina Rant na Dobrovi; Otilija in Zorica Pertot, učenki v Bazovici (Prim.); Marija Majaron, učenka v Borovnici; Terezika Marinšek, učenka v Zrečah (Štir.); Mimika Kovačič, Marija Lončarič in Jozefa Vargazon, učenke v Središču (Štir.).

Gosp. A.—, v P.: Vaš spis prihodnjič, danes ni bilo moč. — H. R. v R.: Skušali bomo priobčiti, kadar nam bode dopuščal prostor. — Kajtinar v Lj.: Žal, da nismo mogli Vašega lepega in poučnega spisa vže zdaj prinesiti; podobe še nismo dobili, zato rej odložili za prihodnjič. Prosimo večkrat kaj! — A. L. v K.: Za ta list ni bilo prostora. — F. P. v Št. Pavlu: Vaših spisov še nismo utegnili pregledati. — Z. v Lj.: Vaša povest „Sirota“ ni za natís.

„Vrtce“ izhaja 1. dné vsacega meseca in stoji za vse leto 2 glđ. 60 kr., za pol leta 1 glđ. 30 kr. Napis Upravištvu „Vrtčev“, mestni trg, šte. 23 v Ljubljani.

Izdajatelj, založnik in urednik Ivan Tomšič. — Natisnila Klein in Kovač v Ljubljani.